

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. Heinesen og Heðin Brú

TAÐ »NATIONALA«

Tað er eyðvitað, at tá ið menn-iskjur í øldir liva undir somu korm, við sama tungumáli, somu søgu, somu traditiónum, verður eftirhondini eisini at skapast eitt feilags yvirbragð, eitt nationalt yvirbragð. Líkasum hvørt einstakt menniskja hevur sitt eigna lag, sitt andlit, soleiðis hevur eisini hvørt fólk sitt andlit.

Tó — einki einstakt menniskja og eingin einstøk tjóð er einans merkt av tí tjóðskaparliga. Tað viðfødda lyndið, ið avger menniskjans framferð, er stórt sæð eins allastaðnis. Felags kor, felags lagna, visir seg ikki einans í tjóðskaparliga. Ein fiskimaður frá Bretagne verður ivaleyst altíð í mongum og hvarjum at líkjast einum fiskimanni frá New Foundland ella frá Lofoten — ella kanska ein japanesiskur ella suðuramerikanskur fiskari; eisini bóndin verður ivaleyst stórt sæð tann sami hvar á jorðarinki vit hitta hann. Og í okkara tíð er tann stættur, ið útgjer fjøldina av menniskjum, industri-arbeidarinn, allastaðnis í heiminum undirgivin somu kor uttan stórvegis mun til tjóðskap.

Tað er heldur ikki bert felags tungumál, ið skapar nationalar eindir. T. d. Ongland og U.S.A. tosa sama mál, men kenna seg ikki at vera eitt fólk fyri tað. Hvat ið Noreg víðvíkjur, so vil eingin í dag træta imóti, at tað norska fólkíð í stórum er ein tjóðskaparlig eind, hóast málið fyri ein part er danskt. Tað eru eisini fólkæindir, sum hava skapað fæst samanbygd samfeløg hóast teir hava fleiri tungumál — høgt mentaði samfeløg sum t. d. tað sveitsiska. Eisini í Sovjet-samveldinum eru ymiskar tjóðir umbodadar, hvør við sínum tungumáli og nationalum serkennum.

Vit vita, at tað tjóðskaparliga er ein veruleiki, ið hevur sín stóra siðmenningaliga týðning. Men vit vita eisini, at fær hetta tjóðskaparligar ov friar ræsur, hevur

tað lyndi til at breiða seg, eins og ógræs, ið krevur øll onnur menniskjalig virði. Heimssøgan hevur hesu seinastu 10 árin vist greiðg demir um hvat ið kann standa av hesum; at kenna tað nationala sum tað einasta, ið hevur týðning. Kriggj og neyð er tverri nærum altíð úrslitið av hesari »nationalismuni« ella »imperialismuni«. Fátt á foldum er so lætt at missbrúka sum tað nationala. Ti er tað skilligt, at tað nationala eigur at baldast innanfyri eitt vist mark.

Vit gera tí klókast í at skilja í millum tað nationala og tað yvir-nationala.

Hvat ið víðvíkjur okkara egnu føroysku tjóðskaparkenslu, kunnu vit beinan vegin einast um, at hon sjálvandi ikki er »imperialistisk«. Vit nálgast ikki uppi á nekrum. Men hjá okkum er hin tjóðskaparligi spurningurin tverri vorðin ein innanlanda stríðsspurningur, ið hevur elvt og alsamt elvt okkum stóran skaða.

Hetta kemur ivaleyst av, at tann nationala rælsan í Føroyum frá fyrstu tíð er komin undarliga skeivt fyri. Í »Føringafelags-tíðini« visti enn væl við. Men tann móttøða, hin tjóðskaparliga rælsan fekk í 1906, gjørdi, at hon kom út úr legu og so við og við varð gjørd meir og meira »yvir-nationala«.

Hetta yvir-nationala hava vit enn at dragast við síð um síð við sambands-afurhaldinum. Tilsamans mynda hesar báðar rælsurnar tað eiggiliga gersimi, vit rópa føroyskan politikk.

Hesin politikkurin er, sum øll vita, fyri ein stóran part bert klandur um tað »nationala«, ið eitt nú verður undirmerkt, eitt nú yvirmerkt, men ongatið nátturligt avmarkað. Okkara sega verður í hesum heimapolitiska kjakinum nýtt einans agitatoriskt. Vit fáa at vita, at Føroyar »tær seinastu øldirnar« hava verið danskar og at tann, ið sigur nakað annað, er

meir enn ikki landasvikjari. Ella tað verður tuggt inn í okkum, at vit altíð vóru »og alsamt eru nordmenn. Hetta seinasta hevur ofta verið niðurlagið hjá Jóannes bónda Patursson. Til aðrar tíðir verður lagt meira dent uppá at Føroyar »i forðum« vóru at kalla eitt sjálvstøðugt fullveldisríki, og so verður farið meira lætt yvir okkara undirgigni undir Noregs-veldinum.

Jóannes bóndi er framiur søguhugaður maður og hartil skald. Men hann hevur ongatið klárt sagt okkum um hann heldur okkum verða nordmenn ella føroyingar. Hetta er tó ein ógvuliga umráðandi spurningur. Eru vit nordmenn enn tann dag í dag, ella eru føroyingar ein tjóð, ið hevur skilt seg út frá tí norsku? Er Jóannes Patursson føroyskur sjálvstýrismaður ella er hann norskur sambandsmaður?

Men seguligt samanhag tykist nú ikki at vera tað. Jóannes bóndi sagt mest í; nei — tað er partapolitisk agitator. Hetta er í grundini ikki at undrast yvir. J. P. hevur nú í nærum eina hálva öld barst imóti hinum sambandspolitiska mannulvinum, og hann er tí vorðin »specialistur« á hesum umráðnum. Sambands-torreadorarnir hava á teirra síðu á sama hátt »specialiserad« seg imóti Kirkjubæ-bóndanum. Hesin heimaføroyski partapolitikkurin tykist tverri at hava nóg mikið í sær sjálvum, mest sum trøllini í »Peer Gynt«. Og hetta óskilið heldur ikki uppat fyrr enn vit læra at siggja hvussu turigt og láturvert tað er.

Vit áttu langtíðani at vera komin so vitt, at vit uttan kjak víðgingu, at líka so umráðandi tað er fyri okkum at hava okkara egna andlit sum fólk, líka umráðandi er tað, at hetta andlit ið ikki alsamt verður ein trøllaskortur, ið bert sær inn eftir móti sær sjálvum og missur seg burtur í heimapolitiskum klandri um »samband« og »fullveldi«. Vit mugu koma at kenna okkum sum lið í einum

nordurlenskum samanhagi og í einum heims-samanhagi.

Vit nýta ikki at ræðast fyri, at eitt málsligt føroyskt mentunar-grundarlag skal gyrða tað føroyska fólkíð av frá úrheiminum. Ti rætt rækt er tað føroyska málið meira at siga ein lykil til nordurlenska mentan. Tað hevur sitt pláss mitt í tí stórnordurlenska mentunar-umráðinum. Igjøgnum tað føroyska málið hava vit tey bestu líkindir til at kenna forn málið, islandskt, nýnorskt, svenskt. At kunneleikin til hesu okkara grannamál er so lítið útbreiddur her heima, er jú einki annað enn gamalt gáløysni, men hetta ger tað ikki minni ófyrigevuligt. Eisini vildi tað verið til óbótaligan skaða fyri okkum; um vit brutu ta traditión sum gjøgnum øldir er vaksin fram víðvíkjandi okkara brúki av tí danska (dansk-norska) málinum. Tá ið okkara politiska støða til Danmark einafør er fingin í legu, verður eingin longur at kenna tað sum tjóðskaparligan manninkan at nýta teir fyrimunir, ið hanga saman við einum framiur kultur-máli sum tað danska. Ja, vit vilja ivaleyst frá føroyskari síðu verða takksom fyri, at tann umskiftandi lagnan hevur borið hetta málið inn á okkum og kortini ikki elvt tí gamla føroyska málinum undirgang. Í hesum víðurskiptum hava vit verið ógvuliga væls fyri. Men tað er lætt at skilja at so leingi sum danskt av politiskum orðum fyri ein part varð troðkað inn á okkum sum »konkurrent« til føroyskt mál, so mátti alt mentunarligt samarbeiði verða heldur trevið og mæðsamt.

Føroyingar eins og danir fara ivaleyst meir og meira at ásanna hetta.

Fyri okkum er tað so, at vit kenna skomm við bert at vera eitt heimapolitiskt klandursskott einastaðnis úti í Atlantshavinum.

Vit stunda eftir at verða eitt fólk, ið ikki bert er til í blágreinum og í tjóðskaparligum yrkingum, men í roynd og veru.

Hendingar frá heimsbardaganum.

Italia. Stríðið har suðuri fer fram í sama lag. Týskurin gongur undan og hinir aftaná; men hardligt er kortini; Týskurin reynir at verja hvørt stað sum longst. Tað tykist tó, sum teir sameindu royndu at skera allar vegir av aftanfyrir figgindan, soleiðis at teir ikki skulu sleppa norður um Rom við meginpartinum av teirra herstyrkjum. Sera hart er stríðið um teir teir týðningarmiklastu vegirnar sunnanfyri Rom, tí missur Týskurin teir heilt, so hava teir einans vana-

ligar vegir uppi í Apeninajøllunum at taka seg aftur eftir. Amerikanarar hava frá stóðum við Miðhavðið humbað oljubýin Ploesti og aðrar býir í Rumeniu ógvuliga hardligt. Teir sameindu nýta so at siga dagliga um 3000 flogfer av ellum stóðum, men siga teir seg ongantíð at siggja meir enn 50 týsk flogfer um dagin har suðuri.

Jugoslavia. Petur, kongur av Jugoslaviu, hevur sett nýtt stjóri fyri landið og sagt, at allar Jugoslavavar skulu fylkjast um Tito í stríðnum móti figgindanum. Samstundis hevur Tito sjálvur sent boð út til allar vápnaførar menn og

koinnur í Jugoslaviu um at fylkjast til at taka lut í tí endaliga stríðnum, sum nú er nær fyrirstandandi.

Russland. Týskarar hava byrjað stórt dlop í Rumentu um Jassi leiðina, tað eydnadist í fyrstu syftu at fáa ein litlan »kil« inn í tann russiska frontin; men nú siga Russar seg at hava stongt kilan av. Menn halda, at hetta dlop er byrjanin til »stóróløp« á eysturfrontinum.

Fyri vestan. Bombingin fer fram sum hardast. R.A.F. humbað um náttina og Amerikanarar um

dagin; tusundatal flogfer nýta teir bæði nátt og dag. Farnbreytastøðir og brýr í Frankríki eru illa mðfarin, øll jarnbreytaferðsla millum norður og suðurvestur-Frankríki er stoggað.

Danmark. Nógvir framsstandandi Danir eru fastsettir, og fleiri aðrar hava Týskararnir skotið. Men kortini man frælsisandin ikki verða kveður har heldur enn aðrastaðni; tað tykist Týskurin tó ikki at fata enn.

KNÚT PETERSENS
SKÓSØLA

Th. 265. Tórshavn. Th. 265.